

PELITANIEUWS

jaargang 26 nr. 3 juni 2020 jaarlijkse bijdrage € 21,00 / losse nummers € 4,50

UITGAVE

Stichting Pelita®
Nienoord 13
1112 XE Diemen
Telefoon 088-3305111
www.pelita.nl
redactie@pelita.nl

OPLAGE

4500

Pelita Nieuws verschijnt 6 x per jaar.
Jaarlijkse bijdrage € 21,00;
opzegtermijn één maand voor begin
nieuwe jaargang, uiterlijk 1 december
Losse nummers € 4,50
IBAN NL05INGB0000515000

EINDREDACTIE

Hans van der Hoeven

ONTWERP/OPMAAK

argante argante, arnhem

ADVERTENTIE VERKOOP

Stichting Pelita
Telefoon 088-3305111
www.pelita.nl
redactie@pelita.nl

DRUK

Drukkerij Damen, Werkendam

ISSN

1835-7835

© copyright

Stichting Pelita®, Diemen

Overname van artikelen slechts
met toestemming van de redactie
en bronvermelding.

04 / MET IMMERZEEL OP ONDERZOEK

**05 / AFLOSSING VAN DE
WACHT IN INDIË (1)**

**06 / HET LEVEN IN DE
REPUBLIKEINSE KAMPEN (2)**

**07 / INDISCHE BUURTEN
OVER DE GRENS (30)**

09 / BOEKENHOEK

10 / WIETEKE'S WERELD

**11 / HALIN-VEILING
VOOR HET GOEDE DOEL (50)**

**12 / DE BOSATLAS VAN DE
TWEDE WERELDOORLOG**

13 / INDIË IN NEDERLAND (13)

**14 / STEUN DIERENPARK
TAMAN INDONESIA!**

15 / BEKEKEN DOOR HABIB

**16 / DE TWEEDE WERELD
OORLOG IN 100 FOTO'S**

17 / UIT HET OOG

**17 / GÉÉN INDISCHE EETTAfels
EN PELITA MASOEK SADJA®S**

18 / WIJ MISSEN JULLIE ...

**19 / PELITANIEUWS
ZWEEDSE PRIJSPUZZEL (08)**

ILLUSTRATIE OMSLAG:
NONA MALUKU
artist: Wim Visser (www.wimvisser.com)
acrylic on canvas
80 x 100 cm

REDACTIONEEL

DE VOLGENDE
PELITA
NIEUWS
VERSCHIJNT IN
SEPTEMBER

LET OP

DE
JAVA-REIS
IS VOORLOPIG
UITGESTELD

Het spreekt voor zich, maar nog altijd heeft de Coronacrisis grote invloed op onze dienstverlening, het contact met u en onze manier van werken. In de vorige aflevering vertelden wij u over onze eerder aangekondigde Java-reis in september en de onzekerheid daarover. U weet dat wij de richtlijnen van de overheid en het RIVM nauwgezet volgen. Ondertussen is de zomer aangebroken en komt september steeds dichterbij. Nederland gaat voorzichtig van slot en activiteiten worden op de tast hervat. En hoewel reisorganisaties en luchtvaartmaatschappijen onderzoeken of en hoe ze hun dienstregeling kunnen opstarten met zo min mogelijk risico, kunnen we niet anders dan de reis in september afblazen. Dat heeft alles te maken met de noodzakelijke voorbereidingstijd. We beloven u echter, dat van dit uitstel geen afstel komt. Zodra het verantwoord tot de mogelijkheden behoort, zullen we alle voorbereidingen treffen om de reis met u naar Java alsnog te realiseren. Wie weet is het aan het eind van dit jaar mogelijk, zo niet dan gaan we ervan uit dat 2021 een jaar wordt waarin het wel kan. Neemt u van ons aan, wij, Antonio Meijer en Pelita, zijn vast van plan onze laatste groepsreis met u te verwezenlijken. U hoort van ons. Mocht u nog vragen hebben, bel ons en we praten u bij. Antonio Meijer kunt u bereiken op 013-463 5214 of mobiel op 06-2423 6962. Mocht u hem niet treffen dan kunt u bellen met Anneke Ruff van Stichting Pelita op 06-83441619.

Ook onze collega's van de Tong Tong Fair hebben helaas, voor het eerst in hun geschiedenis, een dramatisch besluit moeten nemen door noodgedwongen de editie van 2020 te annuleren. Een forse domper voor hen en natuurlijk ook voor u. We steken hen graag een hart onder de riem en hopen met hen u in 2021 weer op het Malieveld te kunnen ontmoeten.

Gelukkig is het niet allemaal kommer en kwel en hoeft u niet helemaal bij de pakken neer te zitten. Door de redelijk goede resultaten die Nederland de afgelopen maanden in de strijd tegen het virus heeft weten te boeken, kunnen wij u in ieder geval melden, dat museum Sophiahof zijn deuren weer heeft geopend. Museum Sophiahof ging weer open op 1 juni jongstleden. Daar is iedereen, staf, vrijwilligers en de betrokken organisaties Indisch Herinneringscentrum, Moluks Historisch Museum, Stichting Pelita, Stichting Nationale Herdenking 15 Augustus 1945 en het Indisch Platform, heel erg blij mee. De medewerkers staan te popelen om u weer te ontvangen. De gezondheid van de bezoekers, vrijwilligers en staf blijft op de eerste plaats staan. Dus zijn allerlei voorbereidingen getroffen om bezoekers van de tentoonstelling onderling op anderhalve meter afstand te houden. De balie is aangepast en er zijn voldoende handpompjes met desinfectiemiddel. Bovendien is het verplicht uw bezoek te reserveren. Men werkt met tijdvakken, zodat er niet teveel mensen tegelijk binnen zijn. U kunt uw reservering kenbaar maken door te bellen naar 070-2005060 tijdens de openingstijden van het museum (11.00-17.00 uur) of te mailen naar info@museumsophiahof.nl U wordt dan zo snel mogelijk teruggebeld. Overigens is de looptijd van de huidige tentoonstelling *Vechten voor Vrijheid* verlengd met twee maanden. Dat wil zeggen dat u nog tot 1 augustus de tentoonstelling zult kunnen bezichtigen.

Comité van aanbeveling:

Reggie Baay
Marion Bloem
Adriaan van Dis
Wieteke van Dort
Boudewijn de Groot
Ernst Jansz
Yvonne Keuls
Frans Leidelmeijer
Wouter Muller
Willem Nijholt
Winnie Sorgdrager
Hans Wijers

MET IMMERZEEL OP ONDERZOEK

- ① 'Kapperszaak in Indië' (ingekleurd).
- ② 'De auto van brigadegeneraal Mallaby in Soerabaja: ook na inkleuren weten we niet welke de kleur van de auto was. De kleuren van de Indonesische vlag zijn in ieder geval fout!'

Bert Immerzeel was sinds jaar en dag verbonden aan zowel de Pensioen- en Uitkeringsraad als Stichting Pelita. Hij heeft zich in zijn werk over een lange periode intensief gericht op de verificatie van gebeurtenissen tijdens WO II in Nederlands-Indië en aansluitend de Bersiapperiode. Het leverde indrukwekkende historische verslagen op. Een aantal van zijn vaststellingen willen wij u niet onthouden.

BLAUW DE ZEE, GROEN DE BERGEN EN ROOD DE DAKEN

Door foto's in te kleuren gaan we de geschiedenis misschien anders bekijken, maar niet beter begrijpen.

'Vertrek ss. Tjerimai uit Sabang' staat bovenaan de Ansicht. Ik noem het Ansicht, op zijn Duits, want zo heb ik het geleerd. Maar vroeger, uit de tijd van deze foto, begin vorige eeuw, heette dit een postkaart. De foto is ingekleurd. Omdat er in die tijd nog geen kleurenfilms bestonden, moest de fotograaf, in dit geval mogelijk een lokale fotograaf uit Sabang, na het afdrucken van de foto in zwart-wit, deze inkleuren met inkt. Goed inkleuren is een vak op zich. In dit geval had de fotograaf voldoende aan drie hoofdkleuren: blauw voor de zee, groen voor de bergen en rood voor het schip en de daken.

Misschien herinnert u zich nog de tijd van de eerste kleurenfoto's in de jaren '50: de Kodakjes, overgewaaid uit Amerika. Ze verkleurden heel snel. In latere decennia werd de kwaliteit steeds beter, en werd fotografie bijna per definitie kleurenfotografie. Zwart-wit foto's worden nog slechts mondjesmaat gemaakt, en meestal alleen door professionele fotografen. Sinds de eeuwwisseling kunnen we ook oude zwart-wit foto's inkleuren. Iedere doe-het-zelver heeft wel eens geprobeerd met Paintshop een blauwe lucht toe te voegen daar waar alleen maar wolken waren. Het gebruik van dergelijke programma's bleef echter beperkt, omdat het nogal wat handigheid vereiste en tijdrovend was. Meestal bleven de aanpassingen dus beperkt: blauw de zee, groen de bergen en rood de daken.

Deep learning

Sinds het vertrek van de Tjerimai uit Sabang is een eeuw verstreken. En inmiddels heeft zich een nieuwe mogelijkheid aangediend. Of misschien kunnen we wel spreken van een stille revolutie: deep learning. 'Hé?', zult u nu misschien zeggen, 'wa's dat?'

Mocht u Facebook gebruiken – daar is het populair – dan heeft u het vast wel eens langs zien komen: door speciale software ingekleurde zwart-wit foto's. Artificial Intelligence. Als u een oude zwart-wit foto heeft van uw opa naast zijn auto, dan zoekt de software een kleurenfoto uit een grote database van foto's waarop ook iemand naast zijn auto staat en past de kleuren automatisch aan. Door dit veel te doen, leert de software zichzelf te verbeteren.

Ik zou u graag willen uitnodigen om het ook te proberen (google op 'inkleuren zwart-wit foto'), ware het niet dat ik er bedenkingen bij heb. De kleuren zijn niet echt, want op zijn hoogst een benadering van de werkelijkheid. Niemand weet namelijk wat de oorspronkelijke kleuren waren. En wat doet die software dan? Juist: blauw de zee, groen de bergen, en rood de daken.

En hoe méér foto's we inkleuren, des te meer denkt de software de werkelijkheid te kunnen benaderen. Deep learning heet dat. Niet dus, we houden onszelf voor de gek. Door ons verleden in te laten kleuren door een onvolkomen programma krijgen we een verkeerd beeld van hoe het werkelijk was. En het vervolg is, dat over enkele jaren niet alleen alle zwart-wit foto's door een kleurenbad zullen zijn gehaald, maar ook alle oude video's. En zien we alles door een kleurenbril. Eigenlijk zoals we willen dat het is. Of was.

Willen we een ingekleurd tempo doeloe? Dat mag. Zo lang we maar weten, dat het beeld dat we koesteren niet de werkelijkheid was. Ik las kort geleden 'Bruin en blank in Zonneland', een schoolboekje uit 1925 voor katholieke Nederlandse kinderen, geschreven door de paters uit Nijmegen.

Uit het voorwoord: "Moge door deze uitgave de kennis en de belangstelling onzer kinderen vermeerderen voor 'de bruine broeders in Zonneland' en hen opwekken naar vermogen mee te werken aan de schoone taak: Indië te veroveren met middelen van vrede voor het Rijk Gods." Afijn, een paternalistischer boekje is niet denkbaar. De arme Javaan moet blij zijn geweest te worden

verlost van de islam en het heidendom. De tijdgeest, zult u zeggen. Misschien. Sommige geschiedenissen kunnen we echter maar op één manier begrijpen: in zwart-wit.

Mocht u willen reageren op dit artikel, stuur dan een e-mail naar: bert.immerzeel@gmail.com

AFLOSSING VAN DE WACHT, IN INDIË

1

Door Ed Vermeulen

INGREDIËNTEN: Indië, twee mannen: Co Gode en Douwe van der Wal, één schip: het m.s. Sibajak, doos met herinneringen, familiegeschiedenis, de 'toevalligheden in het leven' en het oude gezegde 'zonder geluk vaart niemand wel'.

DOOS MET HERINNERINGEN: In mijn doos met herinneringen bevinden zich twee promotiebrochures van de Koninklijke Rotterdamse Lloyd, waarin in prachtige volzinnen de geneugten van het reizen per mailboot naar de Oost worden beschreven. De brochures, kleine boekwerkjes, roepen de sfeer op van de schijnbaar onbezorgde, vooroorlogse jaren en zijn geïllustreerd met prachtige foto's. Als zesjarige jongen kreeg ik deze boekjes van mijn oom Co Gode, (oud) HWTK bij de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij (K.P.M) en een (half)broer van mijn vader, Pieter Augustinus 'Peet' Vermeulen. Uren kon ik kijken naar en wegdromen bij de prachtige foto's gemaakt in Nederlands-Indië en van de machtige oceaanreuzen met de magische namen Baloeran, Dempo, Indrapoera en Sibajak. Varen naar Indië: dat wilde ik ook wel! Waarschijnlijk is mede door deze beelden de basis gelegd voor mijn latere zeemansloopbaan in de jaren 1959-1969. Hoe oom Co in het bezit was gekomen van de brochures wist ik toen nog niet. Dit ontdekte ik pas veel later, bij het vastleggen van de familiegeschiedenis.

KORTE FAMILIEGESCHIEDENIS: Jacobus Pieter 'Co' Gode werd op 24 februari 1895 in Den Helder geboren. Hij was één van de vijf kinderen uit het op 25 augustus 1887 gesloten huwelijk van marinekok Pieter Hendrik Gerardus Bernardus Gode en Johanna Adriana van 't Hert. De andere kinderen waren zijn broers Pieter, Maarten, Willem en zus Dirkje (Dith). Vader Pieter Gode, geboren in het jaar 1859 te 's-Gravenhage, van beroep machinedrijver, was op 7 maart 1876 te Rotterdam aangenomen in dienst bij de Koninklijke Nederlandsche Zeemagt voor de tijd van acht jaar. Deze acht jaren werden op gezette tijden verlengd. Uiteindelijk zou Pieter Gode, op 26 februari 1904 de Marine in Willemsoord, Den Helder, na een dienstverband van bijna 28 jaar, verlaten. In deze periode had hij dienst gedaan op een groot aantal schepen en werden meerdere Indische termen volgemaakt. Als jong marineman was hij betrokken bij de 'tuchtiging van de negorijen' Kalio-bar en Kalaan aan de Timorzee in 1883. Ook diende hij op het eskader voor de kust van Noord Sumatra ten tijde van de Atjeh-

① Uw schrijver en zijn Indisch meisje, 1964.

② Co Gode, WTK bij de KPM.

③ m.s. Sibajak in Sabang, 1935.

oorlog. De dienst bracht hem naast de tropische ziektes beriberi en malaria, het ereteken van krijgsverrichtingen 1873-1890, de gesp voor belangrijke krijgsbedrijven Atjeh 1896-1900 en de kleine gouden medaille voor 25 jaar trouwe dienst. Deze werd uitgereikt op dinsdag 26 augustus 1902. Dit ondanks zijn vele kleine vergrijpen en de daarbij behorende en opgelegde straffen. In zijn conduite-boekje staat, dat hij eens 3 maal 24 uur krom in de boeien werd geslagen en om de andere dag op water en brood werd gezet. Andere tijden! Moeder Johanna Adriana van 't Hert was op 17 november 1866 in Den Helder geboren als dochter van Izaak van 't Hert en Dirkje Roelofs Knip. Bekende namen in de Oude Helder. Het gezin 't Hert woonde ondermeer in de Middenstraat. Een broer van Johanna, Maarten, was één van de vaste roeiers in de ploeg van de bij leven al legendarische zee-roeier Dorus Rijkers. Haar vijf jaar oudere zuster Aaltje trouwde op 21 mei 1884 met de in Den Helder al even bekende Cornelis Bakker 'De Gul'. De zee was ruimschoots aanwezig!

Op 10 juni 1906, tweeënehalf jaar na zijn pensionering van de Marine, overleed Pieter Gode, in de leeftijd van slechts 47 jaren, op het adres Draaistee 8. Zijn vrouw Johanna bleef achter met haar vijf kinderen. Zij hertrouwde op 15 september 1910 met Johannes Augustinus Vermeulen. Johannes was op 22 december 1882 geboren in Den Helder. Zijn beroep: kolenwerker (tremmer) en later stoker bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland. Met deze rederij maakte hij met het passagiersschip s.s. Koning Willem III meerdere reizen naar Indië. Op 2 maart 1911 werd uit dit huwelijk nog een zoon geboren, Pieter Augustinus. Pieter op zijn beurt trouwde in 1933 met Johanna Cornelia Arina Visser, de tweede dochter van Opper torpedomaker Willem Arie Visser. Uit dit huwelijk werd op 11 januari 1942, een koude winterdag, een zoon geboren, Eddy, de schrijver van dit verhaal.

HET LEVEN IN DE REPUBLIKEINSE KAMPEN

2

Ter afwisseling stapt Mary van Delden na de reconstructies van de internering en evacuatie uit de republikeinse kampen in West-Java over naar een ander, daaraan nauw verbonden, onderwerp. Aan de hand van verschillende aspecten schetst zij vanaf nu het leven in die kampen. Dit, soms ingekorte, algemene beeld is o.a. gebaseerd op 129 inspectierapporten van gedelegeerden van het Internationale Rode Kruis (IRK). Deze rapporten spiegelt zij aan zo'n 99 enquêtes, 50 interviews, vier (ongepubliceerde) kampdagboeken en persoonlijke verslagen uit de Indische collectie van het NIOD.

Het beheer over de kampen

Het woord 'vernederend' is van meer ex-geïnterneerden te horen en heeft waarschijnlijk te maken met het feit, dat de Indo-Europeanen die voor de oorlog sociaal gezien boven de Indonesiërs stonden, nu aan den lijve ondervonden, dat zij die positie hadden verloren. Bewakers lieten dat soms duidelijk merken. Enkele opmerkingen uit Poendoeng, maar niet representatief voor alle mannenkampen, zijn: 'zij hadden een houding van: nu zijn wij de baas', 'we moesten toean (meneer) zeggen en eten ontvangen in hurkhouding', 'wij mochten hen nooit recht in de ogen kijken' of ze zeiden: '*Blanda sekarang kere*' (de Hollander is nu een schooier). Van geïnterneerde vrouwen zijn dergelijke opmerkingen niet bekend.

Bij controle van bagage verdwenen wel eens waardepapieren, sieraden, geld en medicijnen. Dit in tegenstelling tot correcte controles en nazending van achtergebleven bagage. Soms probeerden bewakers via kampbewoners wat te verdienen. Er waren er die voeding leverden tegen hogere prijzen of kleding en andere zaken van de geïnterneerden kochten tegen te lage prijzen om zelf winst te maken. Een ex-geïnterneerde merkte op dat: 'Hoewel ruilen of kleren verkopen bij de omheining (*gedekken*) streng verboden was, werd dit door sommige bewakers toegestaan tot hun eigen voordeel'. Een ongeveer gelijke ervaring had een inwoner van kamp Tawangargo (bij Lawang) die schreef: 'Contacten buiten het kamp waren clandestien, maar de

bewakers toonden zich bereid tegen vergoeding brieven te bezorgen bij het vrouwenkamp Tawangarsi.' Een andere geïnterneerde merkte op, dat in zijn kampen de bewakers zich in het algemeen nauwelijks bemoeiden met de geïnterneerden, behalve wanneer er iets te verdienen viel. Eigenlijk niet verbazingwekkend, want buiten de kampen was het over het algemeen niet veel beter dan erin, waar overigens ook sprake was van 'handel' omdat 'have nots' in ruil voor voeding, een afgedankt kledingstuk of wat geld klusjes voor beter gesitueerde lotgenoten opknaptten.

Hoewel er geen sprake is van algemene mishandeling, vielen er soms klappen of schoppen. Voor zover bekend in sommige gevangenis waar Indonesische gestraften aanvankelijk, waarschijnlijk in opdracht van het gevangenispersoneel, de mannelijke geïnterneerden bewaakten. Straffen voor verboden '*gedekken*', zo blijkt uit een paar enquêtes (maar ook niet representatief), waren opeten wat er geruimd was, op een kruk staan en in de zon kijken, een pak slaag of een voorligsteun lange tijd zien vol te houden.

In het algemeen blijkt, dat de geïnterneerden het redelijk tot goed met de bewakers konden vinden. Twee gedelegeerden van het Internationale Rode Kruis, C. Helbling en dr. Descoedres, die in februari 1946 51 kampen en vier ziekenhuizen inspecteerden, meldten eveneens, dat er in het algemeen geen klachten waren over discipline van de bewakers of over de behandeling. Ook volgens Nederlandse bezoekers die in december 1946 een aantal kampen bezochten, was de bewaking als regel niet hinderlijk of drukkend. De journalist Jan Bouwer schreef in maart 1947, dat de houding van de kamppolitie in Goentoer (Malang) correct was. Over de behandeling in West-Java-kampen (Preanger) komen uit de enquêtes geluiden als: in afgelegen kampen vriendelijk en gemoedelijk en in plaatsen als Madjalaja, Tasikmalaja en Gombong stug maar correct. Een geïnterneerde merkte ook nog op dat: 'Wij goed met de Indonesische bewakers konden opschieten, omdat wij vrij goed

- ① IRK-gedelegeerde C. Helbling.
(bron: Verenigingsarchief NRR, Mededelingen van het Nederlandsch-Indische Rode Kruis, dec. 1946)
- ② Lawang, kamp Tawangargo, Meisjesweeshuis Bergzicht.
- ③ Tasikmalaja, gevangenis. (foto 2007)
(bron: laatste twee foto's: Geïllustreerde atlas van de Bersiapkampen, uitgeverij Profiel B.V.)

Indonesisch spraken en zij voor rede vatbaar waren.' Over de bewaking in kampen in Midden- en Oost-Java komen woorden als behoorlijk, redelijk, correct, welwillend, gemoedelijk, soepel, schappelijk, niet onvriendelijk, neutraal vriendelijk, behulpzaam en tolerant veelvuldig naar voren, naast onvriendelijk, vijandig, vervelend, streng, stug, neutraal, af en toe bars, zake-lijk, arrogant, vrijwel geen contact en achterdochtig. Op kampterreinen was soms een kampkantoor of politiepост en onderdak voor de permanent aanwezige bewaking. Het aantal bewakers was afhankelijk van de grootte van het kamp. De verschillende kampcommandanten hielden op eigen manier toezicht, waardoor er in

het ene kamp wel appèls en avondklok waren ingesteld en in andere kampen niet.

Aan Nederlandse kant was er in de meeste kampen een gekozen kampleider(ster) of – bij grote aantallen geïnterneerden – een meerhoofdige kampleiding. Soms waren er blokhoofden en kameroudsten en een enkel kamp had geen leiding. Daar werden de zaken onderling geregeld. De kamphoofden onderhielden contacten met de Indonesische kampcommandant, zorgden voor de 'have nots', regelden aankoop van voeding, bemiddelden bij geschillen of ruzies, stelden regels op voor hygiëne

en verdeelden corvee. Daarnaast zagen ze toe op een eerlijke verdeling van voedsel, Rode-Kruispakketten en geld en controleerden het nakomen van afspraken en regels. Het was ook hun taak om lijsten te maken met gegevens van geïnterneerden, waarbij de aantallen 'echte' APWI (ex-Japanse kampen) en hun familieleden opgegeven moesten worden, omdat zij volgens de Brits-Indonesische overeenkomst voorrang hadden bij evacuatie.

Uit het geheel aan informatie blijkt, dat er geen sprake was van gedwongen arbeid. Wel waren er verplichte corveediensten

zoals het gezamenlijke onderkomen, de eigen plek en de buitenboel schoon houden, keukendiensten, eten halen, helpen bij voedseluitdeling, hout hakken, *slokans* (goten) schoonhouden, onkruid wieden, 's nachts de ronde doen om diefstal van buitenaf te voorkomen en huis- en keukenvuil naar een stortplaats brengen. In de meeste kampen probeerden de geïnterneerden er iets van te maken. Van enkele kampen, voornamelijk mannenkampen, merkten IRK-gedelegeerden op dat de boel er onverzorgd uitzag.

Wordt vervolgd!

INDISCHE BUURTEN OVER DE GRENS

(DEEL 30)

EL ATABAL

Veel Nederlandse gemeenten hebben straatnamen die verwijzen naar Nederlands Oost- of West-Indië. Verwijzingen naar (delen van) eilanden, plaatsen, rivieren, bergen, vulkanen, samenvattende namen (zoals Insulinde) en namen van personen (zoals gouverneurs-generaal Pieter Both of J.P. Coen). Onder regie van initiatiefnemer Dick Rozing werken verschillende auteurs aan het boek *Onze Indische buurten*. Dick werd afgelopen december verrast door een bericht van een dame die hem vroeg of hij ook de Indische buurt in El Atabal kende. Dat er in Suriname Indische buurten liggen was hem bekend, maar nabij Malaga in Spanje! Google maps bood uitkomst: Calle Java, Calle Sumatra, Calle Bandaneira, Plaza Celebes, Calle Suriname en nog vele andere calles (=straten). Eenentwintig straten en een plein – een Indische buurt over de grens, dit keer dus een uitstapje.

In het Spaanse El Atabal, nu een onderdeel van de stad Malaga aan de Costa del Sol, werd in de jaren 60 een Indische kolonie gesticht voor die repatrianten die geen zin hadden in het koude Nederlandse klimaat. Initiatiefnemer was de Nederlands-Indische schrijver en journalist Tjalie Robinson, pseudoniem van Jan Johannes Theodorus Boon (Nijmegen, 10 januari 1911 - Den Haag, 22 april 1974). De in 1954 naar Nederland gerepatrieerde Tjalie Robinson schreef voor menig krant en tijdschrift, zo ook *Onze Brug*, dat op 28 februari 1958 zijn bestaan voortzette onder de naam Tong Tong. Maar Tjalie had meer ambities. Hij orga-

niseerde op 3, 4 en 5 juli 1959 de *Pasar Malam Tong Tong* in het sfeervolle gebouw van de Haagse Dierentuin. Hij maakte zich in Nederland hard voor de Indische cultuur en de spijtoptanten. Hij begon steeds gericht te zoeken naar een Indisch leefklimaat buiten Azië waarbij hij niet alleen aan de Verenigde Staten en de koloniën in de West dacht. Veel dichterbij huis had hij zijn oog laten vallen op het subtropische milieu in Spanje, waar een Indisch dorp voor niet al te veel geld te verwezenlijken

- ① El Atabal met zicht op de kust van Malaga. Op de kale berghellingen verrezen de woningen begin jaren 60. (foto: John Bish, bron: Tong Tong 15-6-1978)
- ② Monument met plaquette: 'Homenaje de la comunidad. A los Holandeses fundadores de la urbanizacion. El Atabal. Malaga 1962 – 2007. (bron: Jerney Zwart)
- ③ Tegelpateau met alle straten (calles) van El Atabal aan de muur van het Oficinas Comunidad (gemeenschapskantoor) tevens bibliotheek, 2020. (bron: Esther Cruses)

moest zijn. Tjalie Robinson verkende de regio rond Malaga in 1958 en 1959. Na veel omzwervingen om geschikte grond

- ④ Calle Amboina hoek Calle Celebes Timur, 2012. De hellingen zijn te steil zijn voor de oudere bewoners. bron Jerney Zwart
- ⑤ Tjalie met Thomas Nix
- ⑥ ... en op locatie

te vinden, vond hij de olijvenboerderij *El Atabal*, dat pauk of grote trom betekent.

Wat hij voor zich zag, was een honderd procent Indische gemeenschap van ongeveer 250 gezinnen, die gingen wonen in kleine zelf uitbouwbaar woonkernen op grote erven en de vestiging van een aantal zelfstandige bedrijven (pluimvee, tuinbouw, kleinindustrie (tempeh, tahoe, trassi, enz.), handel) voor hen die besloten waren tot een definitieve nieuwe 'living' in een warmer klimaat. In de subtropen viel wellicht iets te hervinden van de thuisfeer en het leefklimaat in het oude Indië voor de wat oudere repatriant met een bescheiden beurs. Het was een mooie gedachte, maar een die niet te verwezenlijken viel zonder partners met vakkennis en toegang tot de benodigde financiën.

De belangstelling tijdens de Pasar Malam van 1962 bleek zeer groot, want Tjalie Robinson ontving in de maanden daarna meer dan 600 brieven. Hij waagde de grote stap en vroeg midden juli 1962 ir. Thomas Nix, een Indische man en stedenbouwkundige die het planontwerp zou tekenen, samen met hem een oriëntatiereis te maken naar de Costa del Sol om een geschikt terrein uit te kiezen, dat zich leende tot de opzet van een stad-in-zijn-geheel. Hun keuze viel al snel op een terrein van 53 hectare ten noordwesten van Malaga, *El Atabal*, een

driehoekig stuk grond waarvan de basis langs een grote verkeersweg lag en de punt glooiend naar het binnenland liep. Het ging om een sterk geaccidenteerd terrein.

Maar de zomer van 1962 werd wel hectisch in het leven van Tjalie Robinson. Zijn vrouw Lilian Ducelle was met de kinderen al maanden daarvoor naar New York vertrokken om zich vervolgens in Californië te vestigen. Tjalie wilde zijn Indische project in Spanje doorzetten. Hij wist ondernemer John Bish te interesseren voor zijn plan. Bish was ingenieur geweest bij de spoorwegen in Indië en had in Nederland een adviesbureau. Intussen had zich bij de club rond *El Atabal* een bekende uit het comité voor spijtoptanten geschaard, de weduwe van generaal Spoor mevrouw Mans Spoor-Dijkema, de enige totok in het gezelschap van Indo's. Elke woensdag in oktober ging er een oriëntatiereis van elf dagen naar het gebied. De deelnemers konden zich aanmelden via Nespanda-Tours van Han Goofers of bellen met mevrouw Spoor-Dijkema, beide op het adres Plein 22 in Den Haag. Maar ondertussen liet mevrouw Spoor-Dijkema zich niet onbetuigd in het comité. Er ontstond een conflict tussen Tjalie en haar. Tjalie had een kolonie voor ogen die voortkwam uit idealisme, een historische ontwikkelingsgang van de Indische groep: van hun groepsbinding bij de vooroorlogse padvinderij in Indië, via de kracht van kongsis bij het overleven van de Japanse krijgsgevangenkampen, tot de vanzelfsprekende opvang van Indische clans in het naoorlogse Den Haag. Mevrouw Spoor-Dijkema liet na een paar vergaderingen weten, dat *El Atabal* niet

mocht uitgroeien tot een soort Indische kampong. Waarom zou het vennootschap dure grond opofferen aan goedkope huisjes? Dit argument raakte een snaar bij de commercieel ingestelde financiers. Maar Tjalie kon niet ingrijpen, want hij reisde zijn gezin achterna naar Californië om tot rust te komen. Eind 1962 werd de Stichting *El Atabal* opgericht met mevrouw Spoor als voorzitter. Het project werd steeds meer iets voor draagkrachtige repatrianten. Wat er in Malaga gebeurde had niet langer de zegen van Tjalie.

In 1967 stonden in *El Atabal* 200 woningen, witte bungalows, vele met mooi aangelegde tuinen met bloeiende bougainvilles, canna's, kembang sepatoes (hibiscus ofwel Chinese roos) en de in Spanje het hele jaar doorbloeiende geraniums. Het is net Java, omdat er ook pisangbomen, palmen en suikerriet zijn. In 2006 zijn er bijna alle mensen van het eerste uur verdwenen. De weinigen die over zijn, zijn boven de negentig. De kinderen van hen wonen in Nederland. De stad Malaga is opgerukt naar *El Atabal*, zodat dit nu een wijk van Malaga is geworden. Voor de nieuwe bewoners, Spanjaarden en Amerikanen is het een raadsel waar de straatnamen vandaan komen. In 2007 onthult de burgemeester van Malaga het monument in bijzijn van de ambassadeur van Nederland. In het tijdschrift *Moeson* wordt in 2012 door journaliste Jerney Zwart de balans opgemaakt over *El Atabal*: 'Van het Nederlands-Indische verleden is qua sfeer hier en daar nog wat merkbaar, zoals in de straatnamen en de relatief uitgebreide tuinen. Er was nog maar één overgebleven oorspronkelijke Nederlands-Indische bewoonster over, een vrouw van 102 jaar oud.'

DEEL
UW VERHAAL
OVER EEN
INDISCHE BUURT
OF STRAAT

UW BIJDRAGE IS GEWENST

U kunt een bijdrage aan het project leveren door uw verhaal te delen. Woont u in een Indische buurt of straat en heeft u er mooie, boeiende herinneringen aan, stuur dan uw reactie of foto's naar info@indischebuurten.nl. U kunt het initiatief financieel steunen en alvast het boek reserveren. Kijk op www.indischebuurten.nl of bezoek de Facebook-pagina *Indische buurten* voor actuele informatie. Ook kinderen die oude foto's van *El Atabal*, met name uit de begintijd met ons willen delen roepen we hiertoe op"

Omdat de laatste tijd leuk en interessant leesvoer zich in bijzonder rap tempo aandient, hebben we besloten telkens een aantal boeken tegelijkertijd te bespreken.

① 'Een mens kan zichzelf troosten'

Puck Bossert heeft een lange loopbaan in Communicatie en Human Resources en heeft nu haar eigen onderneming. Zij werkt voor diverse opdrachtgevers, is getrouwd en heeft twee zonen. Met haar debuutroman beschrijft en eert zij het bijzondere leven van haar Chinees-Indische oma. Vanaf haar puberteit, toen het geheim van haar grootmoeder duidelijk werd, wilde zij dit boek schrijven. Nadat haar moeder (Inge) in 2019 overleed, pakte ze de pen op. Het boek start met *Zwartsluis 1963*, een aangrijpende proloog:

"Kim staat met het broodmes in de hand in de kleine keuken van de buurvrouw. Haar hand klemt zich om het mes, haar knokkels wit, haar arm geheven. De vrouw staat met haar rug tegen het fornuis gedrukt, als een dier in de val. Ze kijkt met grote angstogen naar haar Chinese buurvrouw. Kim lijkt in trance, ze hoort stemmen, geschreeuw, gehuil, zware klappen, gebonk. Lichtflitsen razen door haar hoofd. 'Het moet stoppen, het moet stoppen,' zegt een stem in haar hoofd. Ze ziet allerlei filmbeelden in hoog tempo voorbijkomen. Het is alsof ze in een gebroken spiegel kijkt, met diverse fragmenten op de spiegelscherven: haar vader met een geweer op het erf, kleine meisjes, een baby, de Kempeitai, haar man in het Jappenkamp, loerende vrouwen in de soos, sissende vrouwen bij de bakker. Bliksem-schichten, gedonder, nog meer geschreeuw overal om haar heen. Plotseling hoort ze haar dochter Sarah met paniek in haar stem roepen: 'Mam, stop!' Dan stapt de dorps-agent de keuken binnen."

Kim A Thjang wordt in 1921 op het eiland Bangka in Nederlands-Indië op haar 15e uitgehuwelijkt. Ze krijgt twee kinderen, maar wordt zo zwaar mishandeld, dat ze moet vluchten met achterlating van haar kinderen. Na omzwervingen schiet haar vader haar van het erf. Later trouwt ze een Hollander. Van hem moet ze zwijgen over haar voorkinderen. Hoe gaat het haar lukken nog meer tegenslag te overleven? En wat gebeurt er als vijf decennia later de voorkinderen zich melden? Dit is het verhaal van een sterke vrouw die haar tijd ver vooruit was. In de jaren twintig, veertig en vijftig zorgde zij al voor haar eigen inkomen. Met haar doorzettingsvermogen en veerkracht is zij een bron van inspiratie.

'Een mens kan zichzelf troosten'
Puck Bossert
Uitgegeven in eigen beheer
Verkrijgbaar via e-mail: info@puckbossert.nl
€ 21,95

② 'De lange Tweede Wereldoorlog'

Historicus Peter Romijn is directeur Onderzoek bij het NIOD. Hij werkt als hoogleeraar Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Kort geleden verscheen de Nederlandse bewerking van een door Romijn eerder (2017) in het Duits gepubliceerde studie, namelijk *De lange Tweede Wereldoorlog*. Romijn wil met deze titel duidelijk maken, dat voor Nederland de oorlog begon met de Duitse inval in mei 1940, maar niet eindigde op 5 mei 1945. Volgens Romijn is er geen breuklijn tussen de Tweede Wereldoorlog en de koloniale oorlog, maar is er sprake van een continuüm. Zijn stelling is, dat voor Nederland de oorlogsjaren voortduurden tot en met de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië op 27 december 1949. Van 1940 tot en met 1949 waren de inwoners van Nederland

afwisselend getuige, slachtoffer en dader van grove gewelddadigheden, genocide en oorlogsmisdrijven. Nederland werd dus niet vijf maar tien jaar lang beïnvloed door de oorlog. Die tien oorlogsjaren hebben het leven van alle Nederlanders ingrijpend geraakt en moeten daarom als één geheel worden beschouwd. Die periode begint met de Duitse bezetting van Nederland (1940-1945), vervolgens de Japanse bezetting van Nederlands-Indië (1942-1945) met Nederland in een passieve modus. Daarna volgt de onafhankelijkheidsoorlog van Indonesië met Nederland in een actieve oorlogsmodus (1945-1949). Het gaat Romijn vooral om de verbanden en de continuïteit tussen de twee aaneengesloten perioden van oorlog. Hij brengt in kaart hoe de wereld veranderde voor Nederland en haar inwoners ten gevolge van oorlog, onderdrukking en geweld.

In de eerste vier hoofdstukken behandelt Romijn Nederland vanaf pakweg 1900 tot en met het einde van de lange Tweede Wereldoorlog. Hij besteedt in vijf hoofdstukken aandacht aan thema's als de bezetting, het proces van radicalisering van het verzet en de bezetters, Nederland en de Shoah, de bevrijding van het Zuiden, de oorlogswinter, de voortdurende oorlog en de definitieve bevrijding. Hoofdstuk vijf is geheel gewijd aan de onafhankelijkheidsoorlog van Indonesië. Hoofdstuk zes is meer een slotbeschouwing over onder meer de omgang met het oorlogsverleden en de gevolgen van de opgedane ervaringen. Veel van wat Romijn beschrijft is natuurlijk al bekend, maar door het te plaatsen in de hierboven geschetste context van de lange Tweede Wereldoorlog en de verbanden tussen ervaringen, morele duiding en toekomstverwachtingen, voegt Romijn er wel een belangrijke dimensie aan toe. In *De lange Tweede Wereldoorlog* laat Romijn even meeslepend als overtuigend zien waarom de oorlogen met

Duitsland en in de koloniën zonder meer met elkaar samenhangen. Een opmerkelijk en overtuigend overzichtswerk over "onze lange Tweede Wereldoorlog", met een onmisbare visie voor wie wil begrijpen wat dit uitzonderlijke decennium voor Nederland betekende en ook nu nog betekent.

'De lange Tweede Wereldoorlog'
Nederland 1940-1949
Peter Romijn
Uitgeverij Balans
ISBN 978 94 638 2086 8
€ 22,99

③ 'Het masker van Rob Nieuwenhuys'

In het najaar van 1971 verbleef de letter-kundige Rob Nieuwenhuys (Semarang 1908 - Amsterdam 1999) bijna twee maanden op Java. Hij was er door de Nederlandse

regering in het kader van het *Cultureel Akkoord* als adviseur heen gestuurd om de betrekkingen met de voormalige kolonie te helpen herstellen. Enkele weken daarvoor hadden koningin Juliana en prins Bernhard een staatsbezoek aan Indonesië gebracht. Voor het eerst sinds 1952 keerde Nieuwenhuys terug naar zijn land van herkomst. Het zou ook voor het laatst zijn.

Rob Nieuwenhuys leefde tussen twee werelden, die van zijn Hollandse vader en zijn Indo-Europese moeder. Hij schreef er een semi-autobiografische roman over, de in 1954 onder zijn pseudoniem E. Breton de Nijs gepubliceerde roman *Vergeelde portretten uit een Indisch familiealbum*, een mengeling van fictie en werkelijkheid, gebaseerd op herinneringen aan zijn jeugd en familie in Nederlands-Indië. Zijn magnum opus *Oost-Indische Spiegel* (1972), de beschrijving van de Indisch-Nederlandse letterkunde, leverde hem grote faam op.

Bekend werd hij verder door zijn fotoboeken over tempo doeloe, 'de tijd van vroeger'.

Op zijn laatste reis over Java ontmoette Nieuwenhuys onder meer de filmmaker Fons Rademakers en Willem Frederik Hermans, met wie hij later in de clinch zou liggen over de *Max Havelaar* van Multatuli. Tom Phijffer reconstrueerde de missie van Rob Nieuwenhuys op basis van zijn persoonlijke archief, interviews en officiële bescheiden betreffende het *Cultureel Akkoord*. Het resultaat is een fascinerend verslag van een vergeten reis onder politiek beladen omstandigheden.

'Het masker van Rob Nieuwenhuys'
Reconstructie van een vergeten reis naar Indonesië
Tom Phijffer
Uitgeverij Verloren
ISBN 978 90 8704 845 7
€ 27,00

WIETEKE'S WERELD

DE SLAG IN DE JAVAZEE EN HET NIEUWE WILHELMUS

foto: Rien Eijbersen

Enige tijd geleden belde er een lieve oude Indische meneer, de heer Landegent. 'Ach meneer Landegent, wat leuk dat ik u na zoveel jaren aan de telefoon heb,' riep ik enthousiast. 'Weet u nog wie ik ben?' vroeg hij 'Natuurlijk weet ik dat. Na het optreden van mij voor het *Karel Doorman Fonds*, heb ik van u toch foto's gekregen van het schip, de Kortenaer meen ik?' Hij was blij dat ik het allemaal nog wist. 'Waar woont u nu?' 'In Amsterdam in een verzorgingshuis, het *Leo Polakhuis*. Weet u, dat ik de laatste overlevende ben van de slag in de Javazee?' 'Ach, hoe oud bent u dan inmiddels, meneer Landegent?' 'Zes en negentig jaar mevrouw.' 'Aldoe wat een leeftijd, ja? Mag ik u nog eens bellen later hoe het er mee is?' 'Ja natuurlijk,' was het antwoord. Ik nam me toen voor om hem wat vragen te stellen door de telefoon om mijn column in Pelita aan hem en de slag in de Javazee te wijden. Op het Internet bekeek ik een film van een uur en die greep mij aan, ook al wist ik hoe het gegaan was. Maar toen ik geen gehoor kreeg op zijn mobiele telefoon, kreeg ik een bang vermoeden. Ik belde het *Leo Polakhuis* en vroeg naar hem. 'Meneer Landegent is helaas overleden,' zei de

dame aan de telefoon. 'Het was zo'n lieve man, hij kon zo mooi vertellen over vroeger.' 'Wist u dat hij de laatste overlevende was van de slag in de Javazee?' 'Jazeker, dat wisten wij. Maar weest u gerust, hij is in zijn slaap overleden.' Ik kon meteen niet meer aan mijn column doorwerken. Maar 's avonds laat dacht ik: ik schrijf over het nieuwe *Wilhelmus*! Dat kwam zo.

Een jaar geleden, kwam een straatgenoot van ons, de heer Jaap Weeda langs en vroeg of ik zijn versie van een nieuw *Wilhelmus* wilde zien en eventueel opnemen in een geluidsstudio. Hij heeft bij mijn man Theo Moody in militaire dienst gezeten en een mooie politieke carrière gehad. Jaaps tekst voor het nieuwe *Wilhelmus* was goed. Ik wilde best een opname maken, maar dan graag in de professionele studio van mijn vriend Christan Grotenbreg, waar ook opnames gemaakt zijn voor cd's. Jaap Weeda's *Wilhelmus* heeft 8 coupletten en we beslisten, dat er ergens ook een koor mee moest doen. Vol goede moed begonnen we aan de opname. En nadat het opgenomen en gemixt was, met koor en ergens een trompet, was iedereen tevreden. We overwogen ook om er een filmopname van

te maken. Een andere vriend, cineast Henk Augustijn, suggereerde schilderijen te filmen in het *Haags Historisch Museum* als illustratie. Maar door ieders drukke programma is het daar nooit van gekomen. Tot ik in 2020 een paar dagen voor Koningsdag opeens dacht: we moeten ons nieuwe *Wilhelmus* ergens naar toe sturen voor de verjaardag van Koning Willem Alexander. Ik had de opname hier op de computer en vroeg aan vriend en technicus Richard Pereira of hij het op *You Tube* kon zetten. Het liefst met een foto van onze koning en koningin erbij en de tekst. Richard ging aan het werk en het resultaat vond ik erg mooi. Terwijl je de muziek hoort scrollt de nieuwe tekst mee. Vriendin Lydia zette de link op mijn *Facebook* en zo ging het nieuwe *Wilhelmus* de wereld in. Een dag later werd ik al gebeld door *Radio West* of ik ze de opname kon bezorgen, ze wilden het in een Nederlands liedjesprogramma gebruiken. Ja, natuurlijk, graag zelfs en nog een dag later belde radio 5 dat ze het nieuwe *Wilhelmus* erg mooi vonden en of ik 's avonds geïnterviewd kon worden door het programma *Volgspot*. Wat een eer! Het werd een lang interview van 5 minuten en daarna hebben ze het hele *Wilhelmus* afgespeeld,

dat óók 5 minuten duurt. Wat waren we allemaal trots! Behalve *Radio West* speelde ook *Radio Midvliet* het en we hebben zelfs geprobeerd het naar de koning te sturen. Dat was nog een hele onderneming, maar het is gelukt. Of hij het beluisterd en bekeken heeft weet ik natuurlijk niet, maar ik hoop van wel. Omdat ik het boek over mij, *Kind van Twee Culturen* van Hans Visser, ooit aan minister president Mark Rutte heb mogen aanbieden, samen met de auteur en de uitgever, kende ik het adres van zijn secretaresse nog. Daar hebben we het nieuwe *Wilhelmus* ook naar toe gestuurd. Wat ontzettend leuk was, waren de enthousiaste reacties op Facebook. De tekst laat ik u hierbij lezen en als u het zelf wilt beluisteren, komt daar onder de link voor *You Tube*.

VERNIEUWD WILHELMUS

*Opgedragen aan Zijne Majesteit
Koning Willem-Alexander der Nederlanden*

*Wilhelmus van Nassouwe
heeft ons destijds geleid.
Met wil en inspiratie
ging hij ons voor in de strijd.
Zo wonnen wij de vrijheid
ons allergrootste goed.*

*Als eerste volk op aarde
ankert die in ons gemoed.*

*In steden en landouwen
bouwden wij huis en haard.
Dit land waarvan wij houden
werd ons het leven waard.
De vrijheid hier gewonnen
was onze stoutste daad.
De toekomst ligt wijd open
als God maar met ons gaat.*

*Laat ons ons leven leiden
behoed ons voor de strijd.
De windkracht doet ons varen,
vernunft is wat ons leidt.
De wereld is ons thuisfront.
De handel brengt ons geld.
Het mensbeeld der verlichting
is wat ons blijvend telt.*

*Ja, leven en laten leven
dat bracht onze eenheid voort
Wij zijn één met allen,
gaan met Oranje voort.
Wij stemmen om te kiezen,
zo wordt die keus gehoord.
Het zijn dus de gekozen leiders,
die pal staan als een Oranje,
die schrijven wet en woord.*

*Eens vochten wij tegen Spanje
en wonnen deze strijd.
Daarna volgen de Fransen,
maar het water kwam op tijd.
Ook Duitsers vielen binnen.
Ze veegden ons van de kaart,
maar Nederland is herrezen,
dankzij 't geallieerde zwaard.*

*Met hoop en zonder vreze
en juist met zeer veel moed
gaan wij thans met Europa
de toekomst tegemoet.
Als wij kunnen houden
ons recht en onze kracht,
het fundament van het leven,
dat de vrijheid heeft gebracht.*

*Vier feest, twee eeuwen lang
staat een koning aan het hoofd,
die eenheid vormt en trouwe
en vrijheid heeft beloofd,
die altijd waar zal maken
die handhaaft land en goed,
in voor en tegenspoed.*

JAAP WEEDA https://www.youtube.com/watch?v=NPI8VI5VnEI&feature=youtu.be&fbclid=IwAR1waRN-zYksmxXP4mrg-OvBb8_c2NwZ9iVrJtPdcBzEqR3NEdsVo-Zq-s

HALIN-VEILING VOOR HET GOEDE DOEL

Stichting HALIN verleent sinds jaar en dag financiële ondersteuning aan landgenoten in Indonesië. Geheel op eigen kracht en zonder overheidssubsidie verricht deze stichting in stilte veel nuttig werk voor hen die na de oorlog en bersiap-periode in Indonesië bleven wonen, vaak in behoeftige omstandigheden. Ten behoeve van deze activiteiten veilen wij een aantal kunstwerken uit het bezit van HALIN, uiteraard met de bedoeling zo veel mogelijk geld binnen te halen voor het nuttige werk van de stichting.

De totale opbrengst van de veilingen is helaas niet verder opgelopen en blijft steken op het totaal van € 10.651,- De reden hiervan is, dat de twee bijzonder mooi ingelijste 'Nederlandsch-Indische' schoolplaten, 'Gambar Gambar' die we de vorige keer in de aanbieding hadden vooralsnog niet op voldoende belangstelling van u mochten rekenen. Wellicht bedenkt u zich, schroom dan niet ons te benaderen, ook

met redelijke biedingen onder de vorige keer voorgestelde € 125,- Dan keren we terug naar een heel bijzonder houtsnijwerk van teak. Dit zeer aantrekkelijk beeldje is ongeveer 25 cm. hoog, 35 cm. breed en bijna 20. diep. De kooi, hanen en gezichtsuitdrukking zijn bijzonder expressief en daarmee een origineel echt Indisch sieraad voor uw interieur.

Wilt u in het bezit komen van dit beeld, dan kunt u als gebruikelijk per post of per e-mail een bod uitbrengen. Biedingen vanaf € 60,- worden in overweging genomen. Mocht u op deze mogelijkheid willen ingaan, laat het ons weten. Biedingen kunt u tot uiterlijk 1 juni 2020 sturen naar ons adres, t.a.v. Redactie Pelita Nieuws, Nienoord 13, 1112 XE Diemen, of via e-mail naar redactie@pelita.nl, onder vermelding van uw naam, adres en eventueel telefoonnummer. De werken worden toegewezen aan de hoogst biedende. Bij gelijke biedingen laten wij het lot beslissen.

50

En nogmaals, de opbrengst komt geheel ten goede aan het werk van Stichting HALIN.

DE BOSATLAS VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG

Bersiap
Twee dagen na de capitulatie van Japan roept president Soekarno de onafhankelijke Republiek Indonesië uit. Aanvankelijk blijft het rustig, maar wanneer na enkele weken pogingen worden gedaan het koloniale bondind te herstellen, begint een chaotische en geweldadige periode, die 'bersiap' ('wees paraat') wordt genoemd.

Begin oktober 1945 is vooral op Java sprake van een golf van geweld. Perantara's (bemiddelt, jongeren) vallen Indiëse Nederlanders en anderen die ervan verdacht worden met het koloniale regime te hebben meegewerkt aan. Er is ook geweld van Nederlanders, Japanners en Britten tegen Indonesiërs.

15 augustus 1945
Japan capituleert.

17 augustus 1945
Soekarno en Hatta verklaren Indonesië onafhankelijk.

Soekarno riep de Republiek Indonesië uit.

De betrokken partijen hebben verschillende posities:
• De Indonesische regering begint aan de opbouw van een eigen bestuur en legermacht.
• Nederland wil niet aan teekening als koloniale macht, maar heeft geen idee hoe het plan is.
• Britse troepen moeten de ca. 10 miljoen Japanners uitschakelen in Indonesië ontwapenen en de Japanse interessegebieden evacueren.
• Met Japanse troepen moet worden overgenomen het Britse leger nog voor aanvang is.

17 augustus - ca. 10 september 1945
De situatie in de nieuwe republiek blijft onrustig.

8 september 1945
De eerste Brits-Nederlandse troepen arriveren in Djakarta. Zij moeten gewelddadige strijdsituaties en gijzelingen helpen.

ca. 15 september - ca. 1 oktober 1945
Als gevolg van de toename van het aantal Britten en Nederlandse militairen krijgt met name op Java de spanning. Het aantal gewelddadige incidenten neemt toe (door aan het vliegdekkorps Oranje komt in Soerabaja).

31 september 1945
Oprichting van de Perantara Republiek Indonesië. Dit is het gemeenschappelijk leger van de troepen van het Nederlandse leger. De perantara's proberen Japanners te ontwapenen te beschermen.

Indonesische vliegvelden

1 oktober - 20 november 1945
Wegpunt van de gewelddadigheden, vooral in de grote steden op Java en veel de ontvoeringdampers. Op 15 oktober publiceerde perantara's in Soerabaja Nederlandse mannen en Japanners op in de Simpangrubi, waar een tribunaal van de PRT zat, waarin verschillende gevallen werden behandeld.

Perantara's
De perantara's richtten zich tegen Indonesië die zich niet heeft aanvaard van de Republiek Indonesië.
• Japanse militairen die nog in Indonesië zijn om de orde te bewaken
• Britten en Nederlandse militairen
• Christen (welke wettelijke)
• Indonesië die wettelijke verdragen met Nederland of Japan (koloniale militairen, bestuurlijke, ambtenaren)
• Nederlandse (welke) nog in Japanse interessegebieden
• Indiëse (Indonesië van gemeenschappelijke afkomst, die deel buiten de kampen zijn geboren)

Incident bij het Oranje Hotel
Op 10 september 1945 wordt de Nederlandse vlag gehesen op het onvolgdoende Oranje hotel in Soerabaja. Perantara's besluiten het te vernietigen. Ze trekken de Oranje Saai van de vlag, zodat de vlag niet meer Indonesische vlag is, terwijl, het gemeenschappelijke veld van 1945. In het incident komen drie Nederlanders en vier perantara's aan.

Kampen tijdens de bersiap
• Japanse interessegebieden, waar talloze Indonesiërs (vanaf 1944 ca. 100.000) werden opgesloten.
• Vijf tot acht miljoen de gemeenschappelijke veld van de regering op Java (Nederlands gebied), 2 miljoen buiten Java (Japanen).
• Republiekische kampen, Indonesië (Indonesië) Nederlanden door perantara's ontwapenen, verspreiden de Indonesische regering (ongeveer 40.000 van hen werden in kampen opgesloten).
• Britse vliegvelden (opvangkampen)

Incident bij het Oranje Hotel
Op 10 september 1945 wordt de Nederlandse vlag gehesen op het onvolgdoende Oranje hotel in Soerabaja. Perantara's besluiten het te vernietigen. Ze trekken de Oranje Saai van de vlag, zodat de vlag niet meer Indonesische vlag is, terwijl, het gemeenschappelijke veld van 1945. In het incident komen drie Nederlanders en vier perantara's aan.

14 februari 1946
Eerste Nederlandse oorlogsvrijwilligers komen aan op Java, voordeel van grootschalige troepeninsgezichten. Later volgen ook dienstplichtigen.

maart 1946
Einde van geschieten in Bandung en daarmee aan de bersiapperiode.

15 september 1945
De laatste Britse militairen vertrekken Indonesië. Nederland heeft er in totaal 15.000 militairen gestationeerd.

Verwoeste Djakarta in Akenburg (Soerabaja), 1945.

Gebeide tijdens de bersiap:
Indonesische revolutionairen: ongeveer 20.000
Indische Nederlanders: ongeveer 1000
Acht miljoen: ongeveer 1000
Christen, Molukkers en andere Indonesische burgers: ongeveer 10.000
Indische Nederlanders: ongeveer 1000
Indische Nederlanders: ongeveer 1000
Indische Nederlanders: ongeveer 1000

Het verschijnen van de nieuwste atlas van *Uitgeverij Noordhoff Atlasproducties* verliep in stilte vanwege de coronatijd. Toch is deze atlas de moeite waard. De atlas zoomt in op de oorlogsjaren, maar ook de aanloopperiode en de doorwerking in politiek en maatschappij tot op de dag van vandaag komt uitgebreid aan bod. De atlas vertelt op een beeldende wijze het verhaal over 75 jaar vrijheid en strijd tegen onvrijheid.

De *Bosatlas van de Tweede Wereldoorlog* gaat over meer dan 1940-1945 en de situatie in Nederland. Voorzitter van het *Nationaal Comité 4 en 5 mei*, Gerdi Verbeet beschouwt het zeer waardevol, dat het comité heeft meegewerkt aan de totstandkoming van dit prachtige naslagwerk. Zij is ook verheugd over het feit, dat de atlas gratis wordt verspreid in het nieuwe schooljaar in het voortgezet onderwijs, opdat de kennis van wat er is gebeurd kan worden doorgegeven aan nieuwe generaties. De atlas behandelt tien thema's. Het

eerste thema gaat over Europa na de Eerste Wereldoorlog en de politieke ontwikkelingen en de aanloop tot de Tweede Wereldoorlog. De volgende vier gaan over de oorlog zelf, de bezetting, de vervolging en de genocide in zowel Nederland en Europa, maar ook de oorlog in Azië, c.q. Nederlands-Indië (oorlog op p. 44-45, 47 en bezetting op p. 56-57) en in het Koninkrijk der Nederlanden overzee (p. 48-49) komt in beeld en kaart aan bod. Op pagina's 112-113 wordt het einde van de Japanse bezetting in een heldere kaart overzichtelijk. Dan volgen drie thema's over de naoor-

logse periode met in het zevende hoofdstuk Nederland na 1945 met onderwerpen als bersiap (p. 154-155, 158), dekolonisatie van Nederlands-Indië (p. 156), dekolonisatieoorlogen en Suriname en de Antillen. De atlas eindigt met de thema's herdenken en vieren en vrijheid wereldwijd?

De atlas gaat voornamelijk over Nederland en zoals de redacteur in het vakblad voor aardrijkskundedocenten *Geografie* schrijft, Nederlands-Indië figureert met in totaal 12 kaarten. Al met al wordt op 17 van de 227 pagina's aandacht besteed

aan Nederlands-Indië. Het ging de adviseur van het *Nationaal Comité 4 en 5 mei* niet om de kwantiteit van de kaarten en foto's, maar om een passend beeld. De kaart van de Japanse interneringskampen voor burgergevangenen (gemengd, mannen en vrouwen) is zeer overzichtelijk en geeft de verspreiding en omvang duidelijk weer. Detailkaarten van de Birma-Siam-spoorlijn en de Pakan-baroespoorlijn met in de legenda de lengte van de spoorlijnen en het aantal werkkampen ondersteunt door de tekst over het aantal slachtoffers, geeft aan hoe wreed de oorlog is geweest. Regelmatig horen medewerkers van Pelita van eerste en tweede generatie landgenoten 'gerepatriëerd' uit Nederlands-Indië, dat hun kinderen of kleinkinderen niet meer leren of weten waar opa of oma is geboren en opgegroeid. De *Bosatlas van de Tweede Wereldoorlog* is een informatief en beeldend naslagwerk om samen door te nemen. De herinneringen en verhalen komen dan vanzelf.

De Bosatlas van de Tweede Wereldoorlog
Uitgeverij Noordhoff
ISBN 978 90 01 1225 15
€ 39,95

INDIË IN NEDERLAND

13

Leeft Indië nog? Waar vindt men Indië in Nederland? In deze serie gaat Monnique Haak op zoek naar activiteiten in Nederland waar geïnteresseerden Indië kunnen tegenkomen. Dit keer vertelt Bol Kerrebijn (93). Tijdens de dodenherdenking op 4 mei werd er namens hem een krans gelegd bij het Nationaal Monument op de Dam ter nagedachtenis aan alle burger-slachtoffers in Azië. Kerrebijn woont in het militair tehuis Bronbeek.

Wat vond u ervan, dat het filmfragment van u en uw zoon tijdens de herdenking te zien was? "Geweldig! Ik vond mijn zoon geweldig. Ik stond er wel oud op, vond ik, maar ik ben natuurlijk ook al oud. Ik ontving daarna veel kaarten van bekenden en sommige mensen belden. 'Ik heb je gezien, geweldig mooi,' hoor ik nog vaak. De andere bewoners van Bronbeek vonden het prachtig dat er een Indische vertegenwoordiging was op 4 mei. Allemaal compli-

menten. Ik voelde mij een beetje geveild. Gelukkig konden ze dat niet zien aan de telefoon."

Door de coronamaatregelen kon u er op de Dam niet bij zijn. Was dat een teleurstelling? "Een teleurstelling was het niet. Ik was na afloop vooral positief verrast over de manier waarop het in beeld gebracht is. Gelukkig waren die filmpjes lang voor de herdenking al opgenomen, toen het nog kon. Ik had niet verwacht, dat het zo mooi uit zou komen. Wat ik mooi vond aan het totaal is, dat de eerste generatie van het toneel gaat verdwijnen, wij oudjes, en dat de tweede en volgende generaties het verhaal vertelden. Dat vind ik een heel mooi gebaar voor het voortzetten van herdenken."

Wat vond u ervan, dat ze u vroegen voor zoiets speciaals? "Ik heb gelukkig een goede conditie. En ik kan een paar uur in de militaire houding staan. De laatste paar

jaren ben ik op 15 augustus altijd bewust in mijn KNIL uniform naar de Indië-herdenking in Den Haag geweest. Ik ben een KNIL'er van na 1945. Op 15 augustus stond ik daar als vertegenwoordiger van Bronbeek om de vlag te hijsen. Voor de herdenking van 4 mei wilden ze, dat ik zou praten over de tijd van 1942-1945. Het ging over de

burgers, niet over de militairen. Daarom had ik mijn KNIL uniform niet aan."

U bent één van de weinigen van de eerste generatie ooggetuigen. Wat wilt u de mensen vertellen? "Ik wil de mensen het volgende zeggen. Wij hebben daar in Indië op 4 mei nog geen vrijheid gekend. Wij hebben nooit een bevrijdingsfeest of bevrijdingsbesef gehad. De Bersiaptijd die erop volgde, bracht ons van de ene ellende naar de volgende ellende. Uiteindelijk kwamen we in 1950 in Nederland terecht. Hoe bewogen die tijd na 1945 voor ons was, dat vind ik belangrijk om te vertellen. Hoe ik het heb meegemaakt, zo was het. Ik corrigeer vaak mensen. Probeer in die tijd terug te gaan en probeer te vertellen hoe het toen was. Teveel mensen interpreteren die tijd vanuit deze tijd. Ze bedoelen het goed, maar het interpreteren gaat mank in het voorstellingsvermogen hoe het was. Gelukkig ben ik hier nog, ik kan het corrigeren. Ik noem een klein voorbeeld. Vroeger heette het land Nederlands-Indië. Nu heet het Indonesië. Ik ben in Bandoeng geboren, maar ik ben geen Indonesiër. Ik ben in 1927 in Bandoeng geboren, daarom ben ik een Indische Nederlander. Dat voel ik totaal. Ik ben hier op mijn plaats in Bronbeek."

Wilt u nog een laatste les meegeven aan de volgende generaties? "Ga de wereld in. En kom dan terug om te beseffen hoe geweldig Nederland is. Vooral voor de jeugd. Je mag hier alles. Je mag hier een eigen mening hebben. Ook mag je hier schelden als je dat wilt. Er is veel vrijheid. Besef hoe geweldig het hier is. Alles is er. Maak er gebruik van en zorg dat Nederland een geweldig land blijft."

"Ik ben Bol Kerrebijn, geboren op 18 februari 1927 in Bandoeng. Ik was amper 15 jaar toen de Japanners Nederlands-Indië binnenvielen en daarmee net te jong voor de mobilisatie. Als jongen op het internaat te Soekaboemi heb ik de inval actief meegemaakt. Ik werd niet geïnterneerd. Ik heb de jaren van bezetting met mijn moeder, broer en zusters als buitenkamper in de bergen ten westen van de Puntjak doorgebracht. Mijn leven bestond voornamelijk uit jagen op wilde zwijnen met mijn door mijzelf opgeleide honden en gewapend met slechts een speer. Die wilde zwijnen waren een ware plaag voor de aanplant van de bevol-

king en ik was de enige jager in de hele streek.

Wij zijn de oorlog doorgekomen, maar dat betekende voor óns niet het einde van de ellende. De komst van de buitenlandse en Nederlandse troepen zorgde eigenlijk voor onze bevrijding. Wij kenden geen gelijkwaardige '4 en 5 mei viering' zoals hier in Nederland wordt gevierd. Ik ben na de capitulatie van Japan in dienst gegaan van het KNIL en later bij aankomst in Nederland ben ik als beroepsmilitair bij de KL gegaan. Na mijn actieve dienst ben ik in 2014 verhuisd naar het Koninklijk Militair Tehuis Bronbeek in Arnhem.

Tot slot een laatste, maar voor mij zeer belangrijke opmerking. Ik sta hier levend, omdat Nederland het moreel nodig achtte in 1945 – terwijl het zelf al de bevrijding kende – troepen te sturen naar Indië om ook ons te bevrijden. Deze reden alleen al is voor mij voldoende rechtvaardiging en daar ben ik hen zeer dankbaar voor."

STEUN DIERENPARK TAMAN INDONESIA!

Help Indonesisch dierenpark Taman Indonesia in Kallenkote deze coronacrisis te overleven! Hoewel het park heel voorzichtig met in achtning van de richtlijnen zijn deuren weer geopend heeft, u moet reserveren voor een bezoek, komt er nauwelijks of geen geld binnen, terwijl de dieren natuurlijk wel dagelijks moeten worden verzorgd en gevoerd! Het is een uitdagende tijd. Het gebrek aan inkomsten brengt een hoop onzekerheid met zich mee. Het dierenpark is daarom deze actie gestart:

Taman
Indonesia

Adopteer een **Rijstvogel** voor € 33,- en voorzie in 1 dag voer voor alle dieren
Adopteer een **Kaketoe** voor € 66,- en voorzie in 2 dagen voer voor alle dieren
Adopteer een **Muntjak** voor € 99,- en voorzie in 3 dagen voer voor alle dieren
Adopteer een **Otter** voor € 231,- en alle dieren hebben voor een hele week voer

ADOpteER EEN DIER

Wilt u de dieren helpen? Dan kunt u een dier adopteren. Al voor € 33,- kunnen alle dieren in het park een dag worden voorzien van vers voedsel. En voor € 231,- hebben ze al een hele week voer in hun bakken. Doe daarom mee en help de dieren de crisis door!

U kunt natuurlijk ook meerdere dieren adopteren door in de vervolgstappen de aantallen dieren in te vullen. Als dank kunt u het komend seizoen het hele seizoen uw dier komen bezichtigen. Ook bedrijven worden van harte opgeroepen mee te doen, zie onze site www.taman-indonesia.nl voor informatie!

Wilt u op een andere manier helpen of met een ander bedrag?

Neem dan contact op, bel 0521-511189, mail naar info@taman-indonesia.nl of doneer op rekeningnummer NL36RABO0139090908 o.v.v. uw lievelingsdier. Er wordt dan zo spoedig mogelijk contact met u opgenomen. Terima kasih!

BEKEKEN DOOR HABIB

Ron Habiboe studeerde geschiedenis in Leiden en heeft zich hierna verder beziggehouden met onderzoek betreffende de Molukken. De laatste jaren leverde hij regelmatig artikelen en bijdragen over de Molukken aan onder meer het Molukse maandblad *Marinjo* en het radioprogramma *Suara Maluku*. Momenteel is hij werkzaam als freelance onderzoeker. In *Bekeken door Habib* geeft hij een kort persoonlijk relaas over eigentijdse zaken die de Molukse gemeenschap raken of bezighouden.

HET IS GENOEG GEWEEST!

Afgelopen 25 mei werd in de Amerikaanse stad Minneapolis een zwarte man, George Floyd, door de politie aangehouden, omdat hij zou hebben geprobeerd met een vervalst briefje van twintig dollar te betalen. Tijdens deze aanhouding liet Floyd het leven nadat een politieagent met zijn knie op Floyds nek leunde, terwijl deze geboeid op zijn buik op straat lag. Tegelijkertijd leunden twee andere agenten met hun knieën op zijn rug. Floyd had meerdere malen te kennen gegeven, dat hij niet kon ademen, maar de agenten lieten niet los. Floyd verloor zijn bewustzijn en werd later per ambulance naar het ziekenhuis gebracht, waar hij bij aankomst werd dood verklaard.

De gehele gebeurtenis werd door omstanders gefilmd met de camera van mobiele telefoons en live op het internet getoond via Facebook. De Amerikaanse media pikte dit alles op en het gehele voorval werd wereldnieuws. Er kwamen protesten in Minneapolis en niet veel later ook in andere wereldsteden tegen racisme. Enkele van deze protesten mondden uit in rellen en plunderingen. De betrokken agenten werden aanvankelijk ontslagen, maar werden niet veel later toch gearresteerd op verdenking van doodslag en medeplichtigheid hieraan.

De protesten tegen racisme ontstonden ook hier in Nederland, onder meer op 1 juni op de Amsterdamse Dam, verder op het Haagse Malieveld en op de Erasmusbrug in Rotterdam. Met name de protestbijeenkomst op De Dam leidde tot een brede verontwaardiging in Nederland, omdat de onderlinge coronaveilige afstand van 1,5 meter niet kon worden gehandhaafd vanwege het grote aantal bezoekers. Zo wat ieder actualiteitenprogramma op de televisie besprak de protestbijeenkomsten en het gebrek aan coronaveiligheid. Wat opviel is, dat tijdens de eerste week na de gebeurtenis met Floyd er voornamelijk werd gediscussieerd over een te grote massa van mensen die te dicht op elkaar stonden. Verder werd er gesproken over de verontwaardiging over de wijze van Floyds aanhouding en zijn dood. Er werd echter nauwelijks inhoudelijk gesproken over het bestaande racisme en de wijze van bestrijding. Ik hoorde een witte vrouwelijke politicus op de televisie iets zeggen in de trant van "Ja, natuurlijk betreurt ik het ook, dat de aanhouding heeft geleid tot de dood van Floyd. Maar, dat neemt niet weg dat er te veel mensen te dicht op elkaar stonden tijdens de bijeenkomst op de Dam." Door de bijna nonchalante wijze waarop ze haar treurnis verwoordde, geloofde ik haar totaal niet.

Ik heb mezelf wel eens horen zeggen, dat ik de oorlog niet meegevoelt hoeft te hebben om te weten hoe verschrikkelijk een oorlog is. Maar aan de andere kant ben ik soms geneigd om te zeggen, dat enkele witte mensen wel theoretisch weten wat racisme en discriminatie inhoudt, maar niet de pijn voelen, omdat ze het nooit hebben ondervonden. Zelf heb ik een tijd in mijn leven meegevoelt, waarin ik standaard met mijn voeten en handen uit elkaar tegen de muur moest leunen om mij te laten fouilleren door de politie. Ook ben ik op 17-jarige leeftijd wel eens door de politie van straat geplukt en meegenomen naar het politiebureau, waar ik in een politiecel werd verhoord door twee of drie ruim volwassen rechercheurs die dicht voor mijn gezicht gingen staan en mij vertelden, dat ik maar beter kon bekennen, anders zou er wat met mij gebeuren. Waarschijnlijk hebben zij de angst in mijn ogen gezien en vertaald naar mijn onschuld. Uiteindelijk mocht ik naar huis. Ik herinner mij nog, dat ik geen woord van excuus of iets in die geest heb gehoord. Ik voel nu mee met de mensen die tijdens een protestbijeenkomst anno 2020 het risico op corona voor lief nemen om nu eens te zeggen: stop met racisme, het is genoeg!

Inmiddels komen er steeds meer voorstellen via de media om te komen tot een gericht beleid en veranderde houding die het racisme moeten tegengaan. Zo zag ik op 4 juni een bericht van journalist en regisseur Abdelkarim El-Fassi op het internet voorbijkomen: "Black lives matter, toch? Leuk dat iedereen gezellig meedoet, maar wat kan je echt doen?" Vervolgens komt hij met een aantal ideeën. Zo zouden bijvoorbeeld de subsidies in de culturele sector wat meer evenredig toegekend moeten worden aan

organisaties en projecten met een migratieachtergrond. Er zouden zwarte politici in de Tweede Kamer moeten zitten. Witte ouders zouden hun kind bewust op een school doen waar ook gekleurde kinderen zitten. Ook zouden uitzendbureaus en makelaars hun contact moeten verbreken als hun opdrachtgever te kennen geeft liever geen kleurling of migrant te willen. Tenslotte geeft Abdelkarim nog tal van andere nuttige ideeën om racisme tegen te gaan. Laten wij het eens zijn over de uitbanning van racisme. Wat er nu moet gebeuren, is het onderwerp warm houden, een gericht beleid ontwikkelen en onze houding veranderen.

Ik was achttien jaar toe ik tussendoor van school ging en solliciteerde bij een douane-expeditiebedrijf in Den Haag. De vacature betrof het inklaan van onder meer scheepsladingen Toyota's bij de douanekantoren in de Rotterdamse havens. Ik zat alleen in een

kantoorruimte te wachten op het sollicitatiegesprek. De deur ging open. Een wat iel Hollands mannetje kwam binnen en ging tegenover mij aan de tafel zitten. Hij zag mijn uiterlijk en wist mijn achternaam. Hij keek mij stil aan, boog iets naar voren en vroeg mij uiteindelijk: "jij goed Nederlands praten?" Aanvankelijk begreep ik totaal niet wat de man bedoelde. Het leek wel of wij niet dezelfde taal spraken! Gelukkig ging op tijd het licht aan in mijn bovenkamer: "uh, ja hoor, maar u schijnt er nogal wat problemen mee te hebben", antwoordde ik. De baan was toen voor mij. Op die wijze moet er nu ook een lichtje gaan branden, dat daadwerkelijk een beleid en houding in gang zet om het racisme te bestrijden. Waarschijnlijk zal dit een eeuwigdurende strijd zijn. Maar, dat neemt niet weg, dat Black Lives Matter! Het is genoeg geweest!

Reacties: r.habiboe@gmail.com

DE TWEDE WERELDOORLOG IN HONDERD FOTO'S

De afgelopen weken hebben de provinciale omroepen, andere regionale media en de landelijke media volop aandacht besteed aan het project *WO II in 100 foto's*. Het sluitstuk was de verschijning van het boek, maar bovenal de televisie-uitzending van de NOS die door een miljoen mensen is bekeken. Het leverde veel enthousiaste en positieve reacties op, de website www.in100fotos.nl telde binnen de kortste keren meer dan honderdduizend bezoekers en dat aantal neemt alleen nog maar toe. Ook de spontane sociale media campagne 'Dit is mijn foto van de oorlog' werd volop gedeeld. Ondanks de Corona-crisis heeft het project toch zijn weg naar een zeer breed publiek kunnen vinden, vooral dankzij de vele prachtige, indringende reportages en artikelen die eraan gewijd werden.

De "pop-up" tentoonstellingen zijn vervaardigd en beschikbaar om getoond te worden nu de omstandigheden dat weer enigszins toelaten. Ook de 50 geselecteerde foto's van Overzee zijn inmiddels afgeleverd bij ons *Nationaal Museum Spohiahof*, dat, u las het in ons redactioneel, zijn deuren vanaf 1 juni weer onder voorwaarden heeft geopend. Deze zomer zult u *Overzee* hier met eigen ogen kunnen zien. Een voorproefje kunt u natuurlijk nemen op de eerder genoemde website waar u naast de 50 foto's met uitgebreide bijschriften, ook de 100 foto's kunt bekijken.

Nu de oorlogsjaren chronologisch steeds verder van ons af komen te staan, zijn het vooral de beelden die het verleden zichtbaar en voorstelbaar maken. Daarom is met name het boek *De Tweede Wereldoorlog in 100 foto's*, dat dit nationale project in het kader van 75 Jaar Vrijheid opleverde,

voor latere generaties van belang. Nooit eerder werden inwoners van Nederland uitgenodigd om op zo uiteenlopende wijze te participeren. Vertegenwoordigers uit alle geledingen van de samenleving hebben het fotoboek met de meest aansprekende foto's van Nederland, Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen tijdens de Tweede Wereldoorlog samengesteld. Het is een visueel aantrekkelijke verzameling geworden. De foto's ontleen hun zeggingskracht aan de indringende verhalen die erachter schuil gaan.

Het boek van Erik Somers en Laurien Vastenhouw geeft een veelzijdig en verrassend beeld van hoe de Nederlandse samenleving terugkijkt op de jaren van oorlog, bezetting, onderdrukking en dekolonisatie. U kunt het boek voor € 22,95 bestellen op www.wbooks.com (ISBN 9 789462 583672)

UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG
 UITHETOOG

OPROEP / Wij zijn op zoek naar de kinderen van Nel en Wim Zijl, met wie wij in 1947-1950 veel speelden in Tomohon (Celebes, Indonesië) waar we toen woonden. Wim Zijl zat in het onderwijs, net zoals onze vader. Hun kinderen, onze speelkameraadjes, heetten Gert, Dineke en de jongste dochter Marilou. De vraag is of ze nog in leven zijn en zo ja, waar ze wonen? Ze moeten nu bijna 80 jaar oud zijn. We

zouden ze dolgraag nog een keer ontmoeten. Reacties graag naar Ans van den Akker-van Venrooij en Walther van Venrooij, Eleonoraweg 16, 6523 MZ Nijmegen, tel: 024-3229772, e-mail: wwanvenrooij@yahoo.com

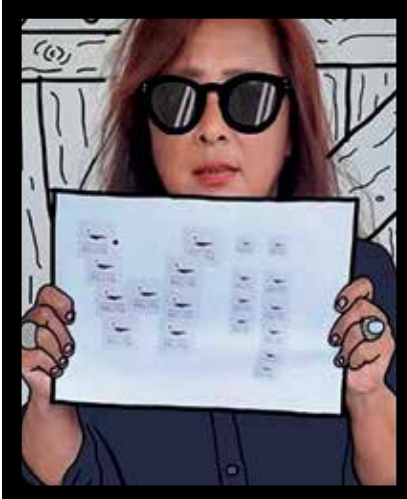
OPROEP / Ik zoek Tora Franken (Francken), mijn klasgenootje van de lagere school bij de zusters Ursulinen in 1945/1946. Zij had lang donkerblond haar. Met haar moeder en broer vluchtte zij uit extremistengebied. Zij woonden in bij haar zus bij het Molukkenpark te Bandoeng. Omdat haar moeder en broer kleding uit dat gebied wilden ophalen, zijn ze nooit teruggekeerd. Dit maakte diepe indruk op mij, omdat mijn vader ook niet terugkeerde uit de oorlog. Wie kent of kende Tora, haar vader was militair, en weet misschien ook hoe haar verdere leven is verlopen? Reacties graag naar: Vonne van Haasen-Smit, Wijdeveldstraat 14, 3822 WD Amersfoort tel: 033-4561967, e-mail: vonneruud@gmail.com

Het Pelita Jaarbericht 2019 is te lezen op www.pelita.nl. U kunt ook een gedrukt exemplaar telefonisch of per mail aanvragen

LET OP!
 IN VERBAND
 MET DE ZOMER-
 VAKANTIE EN DE
 CORONACRISIS
 ZIJN ER GEEN
 EETTAfels EN
 MASOEK SADJA'S
 TOT 1 SEPTEMBER

PELITANIEUWS

ZWEEDSE PRIJSPUZZEL (08)

prikkel baar amandel koekje	rustig drank	bros takje	vent	trek dier	geraamte	bloem vervoer middel
ooster ling kleine tent					bier soort	
over dreven gewicht		jong dier	wig		gelderse plaats beroep	
heide plantje klein anker	over schot	on bedekt		aldus		voor middag
spil deel van afrika		de oudste engels bier	wereld deel snij werktuig	dwars mast		stoom schip domina
karaat	schaap kameel			last	vader eer waarde heer	genees middel
vreemde munt	spier ziekte	zeeuwse plaats		motor schip schotse rivier		techn. titel pers. v.n.w.
voorste tijdstip					wester lengte bijbelse figuur	duitse rivier
tijdelijk gebruik beroep		pers. v.n.w. lid woord		idee noot		bericht
					boom	inhouds maat
						noot

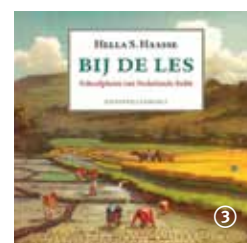
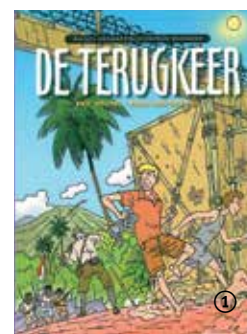
LOS DE PUZZEL OP!

De letters in de gekleurde vakjes vormen, nadat u ze in de juiste volgorde heeft geplaatst, dit keer het Indonesische woord voor een smakelijk tafelgerecht.

U kunt de oplossing tot 1 september 2020 per briefkaart inzenden naar de redactie van Pelita Nieuws, Nienoord 13, 1112 XE Diemen of per mail naar info@pelita.nl.

Maak kans op de volgende prijzen:

- De terugkeer** van Eric Heuvel en Ruud van der Rol.
- Familieziek, naar de roman van Adriaan van Dis** van Peter van Dongen
- Bij de Les, schoolplaten van Nederlands-Indië** (antiquarisch) van Hella S. Haasse

WINNAARS PELITANIEUWS PRIJSPUZZEL APRIL

De oplossing van de vorige Pelita Nieuws Zweedse Prijspuzzel is **emping blado**, de pittige maar zoete Indonesische snack die werd bedoeld. Uit de vele goede reacties zijn de volgende prijswinnaars getrokken: **H.G. Giezenberg** uit Schagen, **Janneke Budding** uit Meppel en **Cathrien Fokkema-Post** uit Leeuwarden. Van harte gefeliciteerd, een dezer dagen zult u uw prijs thuis ontvangen.

Een kaki lima met fruit in Bandung Kaki lima betekent 'vijf poten', geteld worden de beide wielen, een steun voor het karretje en de beide benen van de eigenaar. (Potlood, kleurpotlood, 30x42 cm. 1998) Cary Venselaar